

VODIČ ZA BH. DIJASPORU

Kako ostvariti
osnovna prava
u BiH?

Jačanje uloge bh. dijaspore u kreiranju politika u Bosni i Hercegovini

Kako ostvariti osnovna prava u BiH?

Vodič je namijenjen pripadnicima bh. dijaspori s ciljem boljeg upoznavanja sa svojim pravima u zemlji porijekla (BiH) i načinima ostvarivanja istih.

Bh. dijasporu čine osobe koje su rođene ili vode porijeklo iz Bosne i Hercegovine. Procjenjuje se da oko 2 miliona osoba sa bh. porijeklom boravi van granica BiH, što čini oko 50% sveukupne populacije Bosne i Hercegovine, uključujući drugu i treću generaciju iseljenika.

Vodič obuhvata nekoliko pravnih oblasti koje su od interesa najvećem broju pripadnika bh. dijaspori. Za svaku oblast su date glavne informacije i smjernice te su izdvojeni i dodatni izvori informacija i pomoći u ostvarivanju prava.

U nadi da će Vam ovaj vodič pomoći da upoznate i ostvarite Vaša prava i tako doprinijeti Vašem ugodnom boravku i životu u Bosni i Hercegovini, srdačno Vas pozdravljamo.

Udruženje Naša perspektiva
Sarajevo, 2018. godina

SADRŽAJ

Osnovne informacije o Bosni i Hercegovini	1
Osnovna ljudska prava i prava od posebnog interesa za bh. dijasporu	2
1.1. BORAVAK U BIH	4
1.2. DRŽAVLJANSTVO	8
1.3. LIČNI DOKUMENTI I SKLAPANJE BRAKA.....	11
1.4. IMOVINA I VOZILA	16
1.5. ZDRAVSTVENO OSIGURANJE	20
1.6. PRIZNAVANJE DIPLOMA	22
1.7. ZAPOSLENJE	25
1.8. GLASANJE	27
Kome se još obratiti za pomoć?	30
Internet stranice institucija u BiH.....	31
Važniji telefonski brojevi u BiH.....	33

Osnovne informacije o Bosni i Hercegovini

Službeni naziv:

Bosna i Hercegovina (BiH)

Zastava i Grb:

Geografska lokacija:

Bosna i Hercegovina se nalazi na zapadnom dijelu Balkanskog poluotoka.

Pogranične zemlje:

Republika Srbija na sjeveroistoku, Republika Crna Gora na jugoistoku, Republika Hrvatska na sjeveru, zapadu i jugu.

Administrativna podjela:

BiH je administrativno podijeljena na dva entiteta (Federacija Bosne i Hercegovine - FBiH i Republika Srpska - RS) i Brčko Distrikt.

Entitetska struktura:

FBiH je administrativno podijeljena na 10 kantona. Kantoni su podijeljeni na općine. Na području FBiH je 79 općina. Republika Srpska je administrativno podijeljena na 62 općine. Grad Brčko je zasebna administrativna jedinica - Distrikt.

Površina:

Bosna i Hercegovina ukupno pokriva 51.209,2 km²
Od toga: kopno 51.197 km² i more 12,2 km²

Klima:

Pretežno kontinentalna, mediteranska na jugu

Broj stanovnika:

3.531.159 - Popis (30.09.2013. godine)

Struktura stanovnika:

Bošnjaci, Hrvati, Srbi i pripadnici ostalih naroda

Glavni grad:

Sarajevo

Službeni jezici:

Bosanski, Hrvatski, Srpski i dva pisma (latinica i ćirilica)

Zvanična valuta:

Konvertibilna marka (KM). (1 KM = 0,511292 Euro)

Ostale informacije možete naći na internet stranici Agencije za statistiku BiH: www.bhas.ba

1

Osnovna ljudska prava i prava od posebnog interesa za bh. dijasporu

Prava i slobode koje uživaju sva lica na teritoriji BiH su:

- pravo na život,
- pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju, ni nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni,
- pravo lica da ne bude držano u ropstvu ili potčinjenosti, ili na prisilnom ili obaveznom radu,
- pravo na ličnu slobodu i sigurnost,
- pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi s krivičnim postupkom,
- pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku,
- slobodu misli, savjesti i vjere,
- slobodu izražavanja,
- slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima,
- pravo na brak i zasnivanje porodice,
- pravo na imovinu,
- pravo na obrazovanje,
- pravo na slobodu kretanja i prebivalište.

Anexom I Ustava BiH uspostavljena je lista od 15 međunarodnih sporazuma i konvencija u oblasti ljudskih prava koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini. To su između ostalih: Ženevske konvencije, Konvencija o pravnom statusu izbjeglica, Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i njegovi dodatni protokoli, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencija o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena, Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka, Evropska konvencija o sprečavanju mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg tretmana ili kažnjavanja, Konvencija o pravima djeteta, Evropska povelja o regionalnim jezicima i jezicima manjina, Okvirna konvencija o zaštiti manjina.

Za osiguranje poštivanja ovih prava postoji Komisija za ljudska prava za BiH. Više informacija o osnovnim ljudskim pravima i Ustavu BiH možete pronaći na sljedećoj internet stranici: www.dei.gov.ba -> **O BiH** -> **Ustav BiH** (ili **klikom ovdje**).

Kao posebna interesna grupa koja boravi van matične zemlje, bh. dijaspora ima određene specifičnosti i interese koji se trebaju uzeti u obzir. Iz tog razloga, ovaj vodič je definisao **ljudska prava od posebnog interesa za bh. dijasporu**:

BORAVAK U BIH

DRŽAVLJANSTVO

**LIČNI DOKUMENTI
I SKLAPANJE BRAKA**

IMOVINA I VOZILA

**ZDRAVSTVENO
OSIGURANJE**

**PRIZNAVANJE
DIPLOMA**

ZAPOSLENJE

GLASANJE

BORAVAK U BIH

/// 1.1. BORAVAK U BIH //////////////////////////////////////

Pravo svih lica u BiH na prebivalište i boravište BiH državljana je regulisano Zakonom o prebivalištu i boravištu državljana BiH.¹

 Da li je moguće istovremeno imati prebivalište i boravište u BiH?

Jeste. Naime bh. državljani koji imaju prijavljeno prebivalište u BiH mogu prijaviti boravište u drugom mjestu u BiH, a najduže do godinu dana bez prekida. Nakon isteka godine dana državljani BiH mogu ponovo prijaviti boravište.

///// Za bh. državljane //////////////////////////////////////

Ukoliko imate bh. državljanstvo, prebivalište i boravak trebate **prijaviti** kod:

- FBiH -
policijskim postajama pri kantonalnom ministarstvu unutarnjih poslova.

Više info kod Federalne uprave policije: www.fup.gov.ba

- RS -
stanici javne sigurnosti pri Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske.

Više info kod Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske: www.mup.vladars.net

- Brčko distrikt -
Vlada Brčko distrikta, Javni registar - odjeljenje za lične dokumente.

Više info kod Vlade Brčko distrikta: www.bdcentral.net

Potrebni su vam sljedeći **dokumenti** kako biste prijavili prebivalište i boravak u BiH (jednaka je dokumentacija za FBiH, RS i Brčko distrikt):

1. Zahtjev za prijavu prebivališta/boravišta i promjenu adrese stana (obrazac PBA-1 koji se dobiva na šalteru nadležne organizacione jedinice gdje se vrši prijavljivanje)
2. Dokaz o identitetu, kojim se mogu potvrditi podaci iz zahtjeva (lična karta, izvod iz matične knjige rođenih, uvjerenje o državljanstvu)
3. Kao valjan osnov za prebivalište na adresi na kojoj se prijavljuju, smatra se jedan od sljedećih dokaza:
 - a. dokaz o vlasništvu ili suvlasništvu ili posjedu stana, kuće ili drugog objekta za stanovanje,

¹ Zakon o prebivalištu i boravištu državljana BiH:

www.propisi.ks.gov.ba -> Zakon o prebivalištu i boravištu državljana BiH (ili klikom ovdje)

- b. ovjeren ugovor o zakupu ili ovjeren ugovor o podstanarskom odnosu uz ovjeren dokaz o vlasništvu ili suvlasništvu ili posjedu stanodavca,
- c. potvrda da se pred nadležnim organom vodi spor o vlasništvu, odnosno da je pokrenut postupak legalizacije ili uknjižavanja objekta, stana ili kuće na adresi na kojoj se prijavljuje prebivalište,
- d. kao valjan dokaz smatraće se i ovjerena izjava stanodavca da daje pristanak da određeno lice bude prijavljeno na njegovoj adresi,
- e. bračni ili vanbračni partner ili srodnici, moći će da prijave prebivalište na adresi, samo uz prilaganje dokaza o bračnom ili vanbračnom stanju.

Bh. državljanin koji je **stalno nastanjen** u inostranstvu, odnosno osoba koja u inostranstvu boravi duže od jedne godine, **odjavljuje** svoje prebivalište u BiH. Isto će učiniti kod nadležnog organa ili putem diplomatsko-konzularnih predstavništva (DKP) u zemlji kojoj se nastanio.

Kontakt podaci DKP-ova se mogu naći na internet stranici Ministarstva vanjskih poslova: www.mfa.gov.ba -> **Ambasade (ili klikom ovdje)**

Bitno je naglasiti da se osoba ne odjavljuje iz BiH ako nema namjeru da se stalno nastani u inostranstvu. Osoba koja mijenja prebivalište unutar BiH nema potrebe da se odjavljuje, to će učiniti službena osoba u prethodnom mjestu prebivališta ili boravišta.

Svaka osoba je slobodna da odjavi svoje boravište ili prebivalište, ali je dužna da odmah, a najkasnije u roku od 15 dana od dana odjave prebivališta ili boravišta podnese zahtjev za prijavu novog prebivališta ili boravišta kod nadležnog organa.

///// Za strane državljane //////////////////////////////////////

Ukoliko nemate bh. državljanstvo, prebivalište i boravak možete **prijaviti** kod:

- Službi za poslove sa strancima;
- Terenskim centrima (Službe za poslove sa strancima) ili
- nadležnoj organizacionoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova.

Više informacija kao i kontakt podatke svih terenskih centara možete naći na internet stranici Službe za poslove sa strancima: www.sps.gov.ba -> **O nama -> Terenski centri (ili klikom ovdje)**

- FBiH -

policijskim postajama pri kantonalnom ministarstvu unutaršnjih poslova.

Više info kod Federalne uprave policije: www.fup.gov.ba

- RS -

stanici javne sigurnosti pri Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske.

Više info kod Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske: www.mup.vladars.net

- Brčko distrikt -

Vlada Brčko distrikta, Javni registar - odjeljenje za lične dokumente.

Više info kod Vlade Brčko distrikta: www.bdcentral.net

Dokumenti koji su vam potrebni kako biste prijavili prebivalište i boravak zavise od vrste boravka. Listu dokumentacije možete pogledati na sljedećoj internet stranici Službe za poslove sa strancima: www.sps.gov.ba -> **Informacije za strance** -> **Potrebni dokumenti** (ili klikom ovdje)

////////// Koje vrste boravka postoje u BiH? //////////////////////////////////////

U Bosni i Hercegovini postoje četiri vrste boravka, naime:

1. **Vizni boravak** - pravo stranih državljana na boravak u BiH u vremenu koje je navedeno u vizi.
2. **Bezvizni boravak** - pravo na boravak u BiH stranih državljana koji dolaze iz zemlje bezviznog režima. Strani državljani, pa tako i članovi bh. dijaspore koji ne posjeduju bh. državljanstvo, koji su oslobođeni pribavljanja vize za ulazak na teritorij BiH, imaju pravo na ulazak i boravak u BiH ukupno u trajanju do 90 dana u periodu od šest mjeseci računajući od dana prvog ulaska, ukoliko drugačije nije određeno međunarodnim ugovorom čija je BiH ugovorna strana ili odlukom Vijeća ministara BiH. Odlukom o vizama određene su države čijim državljanima nije potrebna viza za ulazak i boravak u BiH.
3. **Privremeni boravak** - pravo boravka stranih državljana u BiH u vremenu do jedne godine, ukoliko nije drugačije određeno odobrenjem boravka.
4. **Stalni boravak** - pravo na boravak stranih državljana u BiH u neograničenom vremenu.

Više informacija možete pronaći na internet stranici Službe za poslove sa strancima: www.sps.gov.ba -> **Informacije za strance** -> **Osnovne informacije za strance** -> **Boravak stranaca u BiH** (ili klikom ovdje)

Ko se u BiH smatra stranim državljaninom?

U BiH se smatra stranim državljaninom svako lice koje ne posjeduje bh. državljanstvo, pa samim tim i članovi bh. dijaspore koji ne posjeduju bh. državljanstvo. Stranim državljanima se ne smatraju lica koja imaju dvojno državljanstvo, odnosno osobe koje imaju državljanstvo druge države pored državljanstva BiH, što je također čest slučaj kod članova bh. dijaspore.

DRŽAVLJANSTVO

/// 1.2. DRŽAVLJANSTVO //////////////////////////////////////

Državljanstvo BiH stiče se:

- porijeklom,
- rođenjem na teritoriji Bosne i Hercegovine,
- usvajanjem,
- putem naturalizacije,
- putem međunarodnog sporazuma.

Bh. dijaspora bh. državljanstvo najčešće stiče porijeklom. Dijete rođeno nakon stupanja na snagu Ustava **stiče bh. državljanstvo porijeklom** na jedan od sljedećih načina:

1. čiji su oba roditelja bili državljani BiH u vrijeme rođenja djeteta, bez obzira na mjesto njegovog rođenja;
2. čiji je jedan roditelj bio državljanin BiH u vrijeme rođenja djeteta i dijete je rođeno na teritoriji BiH;
3. čiji je jedan roditelj bio državljanin BiH u vrijeme djetetovog rođenja, a dijete je rođeno u inostranstvu, ako bi ono inače bilo bez državljanstva;
4. rođeno u inostranstvu, a čiji je jedan roditelj bio državljanin BiH u vrijeme djetetovog rođenja, pod uslovom da do vremena kada napuni 23 godine:
 - a. bude registrovano u svrhu evidentiranja BiH državljana kod kompetentnih vlasti u BiH u zemlji ili inostranstvu;
 - b. ima stalno mjesto boravka na teritoriji BiH.

Za sticanje bh. državljanstva porijeklom dokumente predajete jednoj od sljedećih institucija:

- FBiH -

kod nadležnog organa za vođenje matičnih knjiga po mjestu rođenja

- RS -

u matičnom opštinskom uredu na čijem području podnosioc zahtjeva ima prebivalište

- Brčko distrikt -

Odjeljenje za javni registar Vlade Distrikta.

Dokumentacija koja je potrebna da se preda uz zahtjev za sticanje državljanstva zavisi od osnova sticanja državljanstva.

Više informacija o dokumentima koji su potrebni da se predaju uz zahtjev možete naći u Pravilniku na sljedećoj internet stranici:

www.propisi.ks.gov.ba -> **Pravilnik o postupku sticanja i prestanka državljanstva (ili klikom ovdje)**

Obrasce možete naći na sljedećim internet stranicama:

FBiH: www.mup.ks.gov.ba -> **Građanska stanja -> Državljanstvo -> Zahtjev za sticanje-prestanak državljanstva (ili klikom ovdje)**

RS: www.eregistar.banjaluka.rs.ba -> **Org. jedinica -> Odjeljenje za opštu upravu -> Odsjek za građanska stanja (ili klikom ovdje)**

Brčko distrikt BiH: Građani Brčko distrikta biraju između državljanstva FBiH i RS državljanstva.

Da li u inostranstvu mogu podnijeti zahtjev za sticanje bh. državljanstva ?

Može. Naime ukoliko podnosilac stalno živi u inostranstvu ili u inostranstvu boravi duže od 60 dana, zahtjev podnosi preko diplomatsko-konzularnog predstavništva Bosne i Hercegovine.

///// Kako stoje stvari oko dvojnog državljanstva? /////

Državljeni Bosne i Hercegovine, pa tako i članovi zajednice bh. dijaspore, mogu imati državljanstvo druge države, pod uslovom da postoji bilateralni sporazum između BiH i države sa kojom se to pitanje uređuje, i ukoliko te države na uslovljavaju odricanje bh. državljanstva.

U nastavku su nabrojane države kod kojih je **moguće dvojno državljanstvo**, a gdje je nastanjen velik broj bh. državljana: Hrvatska, Srbija, Švedska, Australija, Italija, Kanada, Nizozemska, Norveška, SAD, Slovenija, Švicarska. Zemlje kao što su SR Njemačka, Austrija i Danska sprečavaju duple pasoše, odnosno, uslov za prijem u krug njihovih građana jeste odricanje od postojećeg državljanstva.

///// Šta ukoliko želite da se odreknete bh. državljanstva? /////

Lice koje se odriče državljanstva Bosne i Hercegovine, daje izjavu o odricanju lično ili putem punomoćnika na pripremljenom obrascu kod Ministarstva civilnih poslova BiH u Sarajevu ili u diplomatsko konzularnim predstavništvima BiH – ambasade i konzulati u inozemstvu.

Više informacija i listu dokumentacije koja je potrebna za odricanje možete pronaći na internet stranici Ministarstva civilnih poslova BiH:

<http://www.mcp.gov.ba> -> **Org. jedinice** -> **Sektor za državljanstvo i putne isprave** -> **Dokumenti (ili klikom ovdje)**

LIČNI DOKUMENTI I SKLAPANJE BRAKA

/// 1.3. LIČNI DOKUMENTI I SKLAPANJE BRAKA //////////////////////////////////////

///// Jedinstveni matični broj (JMB) //////////////////////////////////////

Licu koje nema određen JMB isti određuje nadležan organ po prebivalištu, a novorođenom djetetu po mjestu rođenja, odnosno upisa u matičnu knjigu rođenih. Djetetu državljaninu BiH rođenom u inostranstvu JMB dodjeljuje nadležni organ u mjestu posljednjeg mjesta prebivališta roditelja u BiH, a zahtjev se može podnijeti i putem diplomatsko-konzularnih predstavništava BiH. Licu koje stiče državljanstvo BiH kao dvojno odrediće se i JMB u BiH. JMB sadrži 13 cifara od kojih prvih šest predstavlja datum rođenja, drugih šest predstavlja kombinaciju pola i registracionog područja, a trinaesta cifra predstavlja kontrolni broj.

Više informacija, kao i obrazac za predaju zahtjeva možete vidjeti na internet stranici: www.mup.ks.gov.ba -> **Građanstvo** -> **Građanska stanja** -> **Jedinstveni matični broj (ili klikom ovdje)**

///// Lična karta //////////////////////////////////////

Ukoliko želite da predate zahtjev za ličnu kartu, to možete uraditi kod:

- FBiH -

Kantonalna ministarstva
unutrašnjih poslova

- RS -

Ministarstvo unutrašnjih
poslova

- Brčko distrikt -

Vlada Brčko distrikta

Na slijedećim stranicama možete pronaći listu dokumenata potrebnih za dobivanje lične karte:

Federacija BiH: www.mup.ks.gov.ba -> **Građanstvo** -> **Građanska stanja** -> **Lična karta (ili klikom ovdje)**

Republika Srpska: www.mup.vladars.net -> **Dokumenti građana** -> **Lična karta (ili klikom ovdje)**

Brčko distrikt: www.bdcentral.net -> **Direkcija za finansije** -> **Uputstva (ili klikom ovdje)**

///// Lične karte za strane državljane //////////////////////////////////////

Lična karta za strane državljane se izdaje na osnovu zahtjeva za izdavanje i zamjenu lične karte za strane državljane. Zahtjev se podnosi nadležnom organu po mjestu stalnog boravka stranog državljanina (MUP RS, Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova, Policija Brčko Distrikta BiH) na obrascu LK-OI-S1 (koji se dobije na lokaciji – bez naknade).

Uz zahtjev za izdavanje i zamjenu lične karte za strane državljane prilaže se :

- dokaz o odobrenom stalnom boravku
- dokaz o identitetu stranog državljanina sa dokazom da ima navršениh 18 godina (putna isprava)
- dokaz o uplati propisane takse za izdavanje lične karte za strane državljane.

Više informacija na: www.mup.ks.gov.ba -> **Gradjanjstvo** -> **Građanska stanja**
-> **Lična karta za stranca (ili klikom ovdje)**

///// **Vozačka dozvola** //////////////////////////////////////

Zahtjev za izdavanje vozačke dozvole podnosi se organizacionim jedinicama - Odjeljenja za administraciju u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova, u čijoj nadležnosti je izdavanje isprava, a prema prebivalištu podnosioca zahtjeva, odnosno na čijem području raseljena osoba ima boravište. Vozačka dozvola se izdaje na zahtjev lica koje je položilo vozački ispit.

Ukoliko želite da predate zahtjev za dobijanje/produženje vozačke dozvole, to možete uraditi kod:

- FBiH -

Kantonalna ministarstva
unutrašnjih poslova

- RS -

Ministarstvo unutrašnjih
poslova

- Brčko distrikt -

Vlada Brčko distrikta

Na sljedećim stranicama možete pronaći listu dokumenata potrebnih za dobivanje vozačke dozvole:

Federacija BiH: www.mup.ks.gov.ba -> **Gradjanjstvo** -> **Građanska stanja** -> **Vozačka dozvola (ili klikom ovdje)**

Republika Srpska: www.mup.vladars.net -> **Dokumenti građana** -> **Vozačka dozvola (ili klikom ovdje)**

Brčko distrikt: www.bdcentral.net -> **Odjeljenja** -> **Javni registar** -> **Lična dokumenta (ili klikom ovdje)**

///// **Međunarodna vozačka dozvola** //////////////////////////////////////

Ukoliko imate stranu vozačku dozvolu a želite da imate međunarodnu, procedura je objašnjena u nastavku.

Međunarodnu vozačku dozvolu u Bosni i Hercegovini izdaju za to ovlašteni **auto-moto klubovi/savezi** i **auto-moto društva** koja su registrirana u Bosni i Hercegovini, entitetima i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine.

Ovlaštenje za izdavanje međunarodne vozačke dozvole izdaje Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine.

Međunarodna vozačka dozvola izdaje se na zahtjev vozača sa prebivalištem u Bosni i Hercegovini, a **na osnovu važeće vozačke dozvole** izdate od strane nadležnog tijela Bosne i Hercegovine na period važenja od dvije godine.

Potrebni su Vam sljedeći dokumenti kako biste predali za dobijanje međunarodne vozačke dozvole:

- dvije slike (3,5x4,5 cm)

- vozačka dozvola (BiH)
- dokaz o odobrenom boravku stranog državljanina;
- osobna iskaznica (BiH), ili
- putovnica (BiH)(za građane BiH s dvojnim državljanstvom može putovnica druge države samo ako je u putovnicu upisano mjesto prebivališta u BiH)
- dokaz o uplati propisane naknade za obrazac vozačke dozvole.

///// Izdavanje i produženje pasoša //////////////////////////////////////

Ukoliko želite da produžite Vaš pasoš, to je moguće uraditi kod:

- FBiH -

Kantonalna ministarstva
unutrašnjih poslova

- RS -

Ministarstvo unutrašnjih
poslova

- Brčko distrikt -
Vlada Brčko distrikta.

Na slijedećim stranicama možete pronaći listu dokumenata potrebnih za dobivanje pasoša:

Federacija BiH: www.mup.ks.gov.ba -> **Gradjanjstvo -> Građanska stanja -> Putovnica / Pasoš (ili klikom ovdje)**

Republika Srpska: www.mup.vladars.net -> **Dokumenti građana -> Putna isprava (ili klikom ovdje)**

Brčko distrikt: www.bdcentral.net -> **Odjeljenja -> Javni registar -> Lična dokumenta (ili klikom ovdje)**

Za produženje pasoša, potrebno je priložiti slijedeću dokumentaciju:

- Izvod iz matične knjige rođenih – original, ne stariji od 6 mjeseci,
- Uvjerenje o državljanstvu – original, ne stariji od 6 mjeseci i
- Obrazac JMB-7 za evidentiranje JMB-a u centralnu bazu civilnog registra.

Više informacija o **izdavanju pasoša u inostranstvu** možete pronaći na internet stranici Ministarstva vanjskih poslova BiH: www.mvp.gov.ba -> **Konzularne informacije -> Kako do pasoša BiH (ili klikom ovdje)**

Gdje u inostranstvu mogu predati za produžetak pasoša?

U skladu sa odredbama Zakona o putnim ispravama Bosne i Hercegovine, diplomatsko – konzularna predstavništva izdaju pasoše državljanima BiH koji u inostranstvu borave tri mjeseca ili duže.

///// Sklapanje braka u BiH //////////////////////////////////////

Brak mogu sklopiti osobe koje su navršile 18 godina života i koje nisu potpuno lišene poslovne sposobnosti ili nesposobne za rasuđivanje.

Dokumentacija koju je potrebno predati matičaru, zavisi od toga da li su mladenci državljani BiH ili ne.

Za bh. državljane potrebni su:

- rodni listovi za mladence, koji nisu stariji od 6 mjeseci,
- uvjerenje o državljanstvu,
- kopija ličnih karata mladenaca i svjedoka, koji ne mogu biti mlađi od 18 godina.

Za strane državljane potrebni su:

- internacionalni rodni list,
- državljanstvo,
- potvrda da je slobodnog bračnog stanja,
- odobrenje svoje zemlje za sklapanje braka sa našim državljaninom,
- fotokopija pasoša,
- fotokopija kartona prijave stranca,
- dokumenti moraju biti original sa prijevodom od strane ovlaštenog sudskog tumača,
- poželjno je da svi obrasci budu na internacionalnim obrascima, a ukoliko nisu moraju imati pečat "Apostille",
- mladenci su dužni obezbijediti prisustvo ovlaštenog prevodioca, ukoliko postoji potreba za istim.

Prijava za vjenčanje podnosi se 30 dana prije utvrđenog termina za vjenčanje.

Ko ne može sklopiti brak?

- osobe koje su već u braku,
- osobe kojima je oduzeta poslovna sposobnost ili koje su nesposobne za rasuđivanje, osim ako Sud u vanparničnom postupku dozvoli sklapanje braka,
- krvni srodnici do četvrtog koljena,
- usvojlac i usvojenik u slučaju nepotpunog usvojenja,
- brak ne može biti sklopljen između svekra i snahe, zeta i punice, oćuha i pastorka, maćehe i pastorka, bez obzira da li je raniji brak okončan,
- maloljetne osobe (koje nisu navršile 18 godina), osim ako sud u vanparničnom postupku ne donese odluku da su mladenci spremni za bračnu zajednicu.

/// 1.4. IMOVINA I VOZILA //////////////////////////////////////

Strano fizičko i pravno lice može biti nosilac prava vlasništva na pokretnoj stvari, pod istim uslovima kao i domaće fizičko i pravno lice.²

Strane osobe koje nemaju državljanstvo Bosne i Hercegovine ne smatraju se stranim osobama prema zakonu o stvarnim pravima ako su rođeni u Bosni i Hercegovini ili su njihovi potomci, kao što je i slučaj sa članovima bh. dijaspore.³

Strane osobe stiču pravo vlasništva na nekretnini u BiH pod uvjetom reciprociteta, izuzev kada se pravo stiče naslijeđivanjem ako zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Pretpostavlja se da postoji reciprocitet. Listu zemalja s kojima **ne postoji** reciprocitet objavljuje Federalno ministarstvo pravde, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, svake godine najkasnije do 31. januara, odnosno Ministarstvo pravde RS.⁴

Lista zemalja sa kojima BiH **nema reciprocitet** je navedena u linkovima ispod:

Federacija BiH: www.fmp.gov.ba -> **Lista zemalja, reciprocitet u sticanju prava vlasništva na nekretninama (ili klikom ovdje)**

Republika Srpska: www.vladars.net -> **Spisak država sa opisom uslova za sticanje prava svojine (ili klikom ovdje)**

///// Postupak kupovine nekretnina u BiH //////////////////////////////////////

Strana fizička i pravna lica u BiH su potpuno izjednačena u pogledu ostvarivanja prava, te kupovine nekretnine, sa domaćim licima.

U sljedeća 3 koraka ćemo na jednostavan način objasniti kupovinu nekretnina:

KORAK 1 PROVJERA

Nakon što odaberete nekretninu koju želite kupiti prvo što vam je činiti jeste da lično provjerite stanje u Općinskom **katastru** i izvršite uvid u **Zemljišnu knjigu** u Općinskim sudovima u Federaciji BiH, u Republičkoj upravi za geodetske i imovinsko – pravne poslove u RS i u Brčko distriktu u Vladi Brčko distrikt pododjeljenje za katastarske knjige kako biste se uvjerali da je nekretnina upisana na ime prodavca, te da nije opterećena nikakvim teretima, poput naplate potraživanja trećih lica, hipoteke, javnog dobra, kao i provedene eksproprijacije, jer ćete u posljednjem primjeru, ukoliko kupite nekretninu, a niste znali da je prethodno proveden postupak eksproprijacije, morati vratiti nekretninu državi, a vama u tom slučaju jedino predstoji parnična tužba za naknadu štete, a to je postupak koji može trajati godinama.

2 Zakon o vlasništvu i dr. stvarnim pravima Brčko distrikt: www.skupstinabd.ba -> Zakoni -> Zakon o vlasništvu i dr. stvarnim pravima (ili klikom ovdje)

3 Zakon o stvarnim pravima FBiH: www.fbihvlada.gov.ba -> Zakoni -> Zakon o stvarnim pravima FBiH (ili klikom ovdje)

4 Zakon o stvarnim pravima RS: www.narodnaskupstinars.net -> Akti -> Zakon o stvarnim pravima (ili klikom ovdje)

KORAK 2 UGOVOR

Nakon što izvršite pomenute provjere, sklapate **ugovor o kupoprodaji** kod notara koji košta cca 250 eura (zavisno od kvadrature imovine). Državljeni Bosne i Hercegovine koji prvi put kupuju nekretninu oslobođeni su plaćanja poreza, međutim ukoliko ste imali nekretninu i prodali je pa sada kupujete drugu obavezni ste platiti porez na promet nepokretnosti.

Obveznik poreza na promet nepokretnosti je kupac na kojega se vrši prenos prava vlasništva. Također, ukoliko se vrši zamjena nekretnine porez plaća ono fizičko lice koje daje nekretninu i pravo veće vrijednosti u zamjenu. Osnovica poreza na promet nepokretnosti je prometna vrijednost nepokretnosti i prava.

KORAK 3 UPIS

Nakon što sklopite ugovor kod notara, sljedeći korak je da odete u Zemljišnoknjižni ured u Općinskom sudu u Federaciji BiH, te podnesete **zahtjev za upis nekretnine u B vlasnički list**. Zahtjevi se obrade u relativno kratkom vremenu, tako da u roku od 15 dana, ako je sva dokumentacija uredna, dobijete rješenje o upisu prava vlasništva na kućnu adresu. Trebate imati u vidu ako kupujete ili želite da završite druge administrativno-pravne poslove u toku ljetnog perioda, napominjemo da je u augustu mjesecu sudovima u FBiH kolektivni godišnji, a počinju sa radom u zadnjoj sedmici augusta mjeseca.

Naglašavamo da je u Republici Srpskoj Katastar u Republičkoj Upravi za geodetske i imovinsko - prave poslove (RUGIP). Sjedište je u Banjaluci, a organizacione jedinice van sjedišta možete naći na internet stranici RUGIPA: www.rgurs.org -> **Kontakt informacije (ili klikom ovdje)**.

U Brčko distriktu je u Vladi Brčko distrikt pododjeljenje za katastarske knjige. Više informacija o radu pododjeljenja za katastarske knjige možete naći na sljedećoj internet stranici: www.bdcentral.net -> **Odjeljenja -> Javni registar -> Katastarske knjige (ili klikom ovdje)**. Obrascе katastra za Brčko distrikt možete naći na sljedećoj internet stranici: www.bdcentral.net -> **Odjeljenja -> Javni registar -> Katastarske knjige -> Obrasci (ili klikom ovdje)**.

Kolika je stopa poreza na nepokretnosti u BiH?

Stopa poreza na nepokretnosti je različita na nivou BiH.

- U FBiH porezna stopa iznosi 5%.
- U Republici Srpskoj porezna stopa iznosi 0,20%
- U Brčko distriktu porezna stopa iznosi od 0,10 do 0,20%

U zavisnosti od kamatne stope variraju i kazne za fizička lica u slučaju neplaćanja poreza u roku od 15 dana. Tako da u FBiH i u BD kazne se kreću od 200 do 1.000 KM, dok je u Republici Srpskoj kazna nešto veća i kreće se od 1.000 do 3.000 KM.

///// Registracija vozila u BiH //////////////////////////////////////

Prvenstveno je potreban **dokaz o vlasništvu**. Ukoliko prvi put registrujete auto na svoje ime najprije je neophodno da posjedujete dokaz kako ste postali vlasnik istog (potreban vam je kupoprodajni ugovor, rješenje o nasljeđivanju, eventualni račun iz prodavnice novih automobila itd).

Sljedeći korak je **tehnički pregled**. Nakon toga neophodno je da odete u posebno ovlaštene auto kuće koje obavljaju tehnički pregled vozila, gdje će se utvrditi da li je vozilo ispravno za saobraćaj. Neophodno je da donesete dovoljno novca kako biste platili sve neophodne takse koje su različite visine u zavisnosti od kategorije vozila.

Nakon tehničkog pregleda se plaća **obavezno osiguranje vozila**. Možete ovlastiti osiguranje da izvrši sljedeći korak umjesto vas, ako ne onda idete na idući korak.

Sljedeći korak je **saobraćajna dozvola**. Nakon obavljenog tehničkog pregleda i svih plaćenih dažbina, treba sa ličnom kartom da odete u policijsku stanicu na teritoriji opštine na kojoj živite i predate uredno popunjen registracioni list i platite taksu za dobijanje obrasca saobraćajne dozvole.

Obnova registracije. Registracija vozila obavlja se jedanput godišnje i zakon toleriše da zakasnite samo mjesec dana po isteku roka na koji je vozilo registrovano. Ukoliko zakasnite više od mjesec dana i vozite neregistrovano vozilo kazne su jako visoke, zato još jednom napominjemo da strogo povedete računa o datumu isteka vaše registracije.

Obnovu registracije možete obaviti već 30 dana prije njenog isteka.

/// 1.5. ZDRAVSTVENO OSIGURANJE //////////////////////////////////////

Da bi se koristilo pravo na zdravstvenu zaštitu u okviru obaveznog zdravstvenog osiguranja, potrebno je steći svojstvo osiguranika. Osiguranik se postaje:

- po osnovu rada (u preduzećima, ustanovama, kod pravnog ili fizičkog lica, međunarodnim organizacijama, konzularnim ili diplomatskim predstavništvima, zemljoradnici),
- korisnici penzija,
- nezaposlena lica pod uslovima iz Zakona,
- lica kojim je priznato svojstvo ratnog, mirnodopskog i civilnog invalida rata,
- lica koja u skladu sa zakonom sami plaćaju obavezno zdravstveno osiguranje.

Članovi porodice mogu biti osiguranici, i to:

- supružnik (bračni i vanbračni saglasno propisima o braku i porodici),
- djeca (rođena u braku, van braka, usvojena ili pastorčad (i druga djeca bez roditelja ako ih osiguranik izdržava),
- roditelj (otac, majka, očuh, maćeha, usvojitelji osiguranika) ako ih izdržava,
- unuci, braća, sestre, djed i baka ako su nesposobni za samostalni život i rad i ako nemaju sredstava za izdržavanje, pa ih osiguranik izdržava.

Više informacija možete naći na internet stranici: www.rightsforall.ba -> **Publikacije -> Vodič za ostvarivanje prava iz zdravstvene zaštite (ili klikom ovdje)**

///// Pravo na zdravstvenu zaštitu za strane državljane //////////////////////////////////////

Državljeni zemalja sa kojima BiH ima potpisane sporazume o socijalnom osiguranju, također, za vrijeme svog boravka u BiH mogu da koriste zdravstvenu zaštitu u skladu sa sporazumom (Srbija, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Slovenija, Mađarska, Turska, Holandija, Austrija, Njemačka, Italija, Belgija, Luksemburg, Velika Britanija, Češka, Slovačka).

Više informacija možete naći na internet stranici: www.zdravstvo-srpske.org -> **Osiguranje -> Ino osiguranje (ili klikom ovdje)**

Prije dolaska u BiH, strani državljani bi u svojim zemljama trebali da izvade neophodne obrasce, na osnovu kojih će im se u BiH izdati bolesnički list. O neophodnoj proceduri prije dolaska u BiH bi trebalo da se detaljnije informišu u zemljama iz kojih dolaze. Usluge zdravstvene zaštite mogu da koriste u zdravstvenim ustanovama koje imaju ugovor sa Fondom zdravstvenog osiguranja, a obim prava je naveden na bolesničkom listu. Prilikom korišćenja zdravstvenih usluga osiguranici zemalja sa kojima BiH ima potpisan sporazum su obavezni da se pridržavaju procedure predviđene propisima, odnosno da prije korišćenja zdravstvene zaštite od nadležne organizacione jedinice Fonda zatraže izdavanje obrasca – bolesničkog lista.

Za osiguranike Austrije i Slovenije, Evropska kartica osiguranja vrijedi i u BiH.

PRIZNAVANJE DIPLOMA

/// 1.6. PRIZNAVANJE DIPLOMA //////////////////////////////////////

Priznavanje je postupak formalnog potvrđivanja vrijednosti inostrane obrazovne kvalifikacije s obzirom na omogućavanje pristupa obrazovanju i /ili zapošljavanju, koju je izdalo nadležno tijelo, bez poređenja i izjednačavanja studijskih programa i bez dodjeljivanja državne kvalifikacije, zvanja ili titule. **Stručno priznavanje** se odnosi na formalnu potvrdu nivoa postignutog obrazovanja u svrhu pristupa tržištu rada, odnosno zapošljavanja. **Akademsko priznavanje** se odnosi na formalnu potvrdu razine postignutog obrazovanja u svrhu nastavka obrazovanja na određenom studijskom programu i određenom ciklusu visokoškolskog obrazovanja.

///// Federacija BiH //////////////////////////////////////

U Federaciji BiH stručno i akademsko priznavanje vrše nadležna ministarstva obrazovanja i visokoškolske ustanove, što je različito od kantona do kantona:

- Visokoškolske ustanove vrše i stručno i akademsko priznavanje (Sarajevski kanton, Zeničko-dobojski kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton/županija; Unsko-sanski kanton)
- Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa vrši i stručno i akademsko priznavanje (Posavska županija; Kanton Središnja Bosna; Zapadnohercegovačka županija, Kanton 10)
- Tuzlanski kanton - stručno priznavanje vrši Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta;
- Bosansko-podrinjski kanton i Brčko distrikt BiH, iako imaju nadležnost za obrazovanje, nisu svojim zakonodavstvom regulisali područje priznavanja.

///// Republika Srpska //////////////////////////////////////

Da bi se pokrenuo postupak priznavanja, neophodno je da su ispunjeni sljedeći uslovi:

- Da je stranki rješenje o priznavanju potrebno u svrhu zapošljavanja i u druge profesionalne svrhe (polaganje stručnih i državnih ispita, napredovanje u struci, ostvarivanje prava iz radnog odnosa i slično);
- Da je stranka državljanin Bosne i Hercegovine i Republike Srpske ili da je strani državljanin koji ima prijavljeno boravište u Republici Srpskoj;
- Da je riječ o visokoškolskoj diplomi izdatoj van granica Bosne i Hercegovine.

Postupak se pokreće zahtjevom, čiji se obrazac nalazi na portalu Vlade Republike Srpske – na stranici Ministarstva prosvjete i kulture. Nakon što odabere link „Ministarstvo prosvjete i kulture“, stranka će u dijelu „Izdvajamo“ pronaći link „Priznavanje diploma“, na kojem se nalazi obrazac zahtjeva sa detaljnim uputstvom i skeniran Pravilnik o sastavu i načinu rada Komisije za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja.

Nije potrebno imati prebivalište u Republici Srpskoj radi pokretanja postupka priznavanja. Potrebno je da stranka, uz ostalu propisanu dokumentaciju, dostavi uvjerenje o državljanstvu BiH (za državljane BiH), odnosno potvrdu o odobrenom boravištu u Republici Srpskoj i kopiju pasoša (za strane državljane).

Više informacija na linku: www.vladars.net -> **Ministarstva** -> **Ministarstvo prosvjete i kulture** -> **Visoko obrazovanje** -> **Aktuelnosti** -> **Priznavanje stranih diploma (ili klikom ovdje)**

///// Brčko distrikt //////////////////////////////////////

U Brčko distriktu nostrifikaciju diploma vrši Vlada Brčko distrikta – Odjeljenje za obrazovanje uz angažovanje stručnjaka sa visokoškolskih ustanova.

Više informacija na linku: www.cip.gov.ba -> **Zakoni** -> **Brčko distrikt (ili klikom ovdje)**

///// CIP – Centar za informiranje i priznavanje dokumenata //////////////////////////////////

Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja (u daljem tekstu: CIP). Rad CIP-a je nezavisan i javan. U skladu sa Okvirnim zakonom o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, CIP je nadležan za:

- informiranje i priznavanje u oblasti visokog obrazovanja;
- koordiniranje i međunarodnu razmjenu akademskog osoblja, studenata i programa u oblasti visokog obrazovanja;
- predstavljanje Bosne i Hercegovine u međunarodnim projektima u oblasti visokog obrazovanja iz svoje nadležnosti;
- kroz međunarodne mreže centara za informacije (mreže ENIC/NARIC), pruža informacije visokoškolskim ustanovama u Bosni i Hercegovini, u vezi sa inostranim visokoškolskim ustanovama i programima kao osnov za priznavanje stepena i diploma za dalje školovanje na visokoškolskim ustanovama u Bosni i Hercegovini i predstavlja Bosnu i Hercegovinu u tim mrežama;
- daje obavještenje i mišljenje o stranim stepenima i diplomama u Bosni i Hercegovini, s ciljem nastavka školovanja na visokoškolskim ustanovama u Bosni i Hercegovini;
- daje savjete i informacije o pitanjima iz svog djelokruga stranama sa zakonitim interesom;
- u skladu sa Lisabonskom konvencijom i njenim pratećim dokumentima, donosi preporuke ministarstvu Republike Srpske, kantonalnim ministarstvima i Brčko distriktu BiH o priznavanju diploma stečenih van Bosne i Hercegovine s ciljem zaposlenja, nastavka obrazovanja i ostvarivanja drugih prava koja proističu iz stečene kvalifikacije.⁵

Više informacija na linku: www.cip.gov.ba

///// Priznavanje diploma osnovnih i srednjih škola //////////////////////////////////////

Priznavanje stranih diploma osnovnih i srednjih škola u FBiH i RS je besplatno. Diplome osnovnih i srednjih škola u RS nostrificira Ministarstvo prosvjete i kulture RS, dok u FBiH to Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke (www.fmon.gov.ba -> **Nostrifikacija**), a u Brčko distriktu Vlada Brčko distrikta – Odjeljenje za obrazovanje. U kantonima gdje ne postoji zakon o nostrifikaciji diploma strane diplome nostrificira federalno ministarstvo.

⁵ Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja CIP www.cip.gov.ba -> O nama

// 1.7. ZAPOSLENJE //////////////////////////////////////

Internet portali koji osobama koje traže posao omogućavaju kontakt sa poslodavcima, a s druge strane pružaju poslodavcima usluge traženja adekvatnih kadrova su:

- boljiposao.com
- job.ba
- posaoplus.com
- halooglasilo.com
- posao.ba
- superoglasilo.ba

Ukoliko ste pronašli zaposlenje i želite da predate aplikaciju za radnu i boravišnu dozvolu, to možete uraditi kod:

- FBiH -

Federalni zavod za
zapošljavanje - Služba za
zapošljavanje na nivou
kantona

- RS -

Zavod za zapošljavanje
Republike Srpske

- Brčko distrikt -

Zavod za zapošljavanje
Brčko distrikta

Dokumentacija potrebna za izdavanje radne dozvole u:

Federaciji BiH: www.fzzz.ba/radne_dozvole -> **Kratki opis procedure za izdavanje radnih dozvola strancima (ili klikom ovdje)**

Republici Srpskoj: www.investsrpska.net -> **Poslovni vodič -> Radna i boravišna dozvola (ili klikom ovdje)**

Brčko distrikt BiH: www.skupstinabd.ba -> **Zakoni -> Zakon o radu (ili klikom ovdje)**

Postupak dobivanja radne dozvole u BiH je sljedeći:

1. Strani državljanin pronalazi **posao** ili biva pozvan da radi;
2. Poslodavac pribavlja stranom državljaninu **radnu dozvolu** u zavodu za zapošljavanje, a strani državljanin ulazi u Bosnu i Hercegovinu tek nakon pribavljene radne dozvole;
3. Stranac u Službi za poslove sa strancima, po osnovu izdate radne dozvole podnosi zahtjev za **odobrenje boravka** u BiH (van BiH zahtjev se Službi podnosi putem DKP-a u zemlji boravka, a u BiH zahtjev se podnosi direktno nadležnoj organizacionoj jedinici Službe);
4. **Ugovor** o radu ili drugi odgovarajući ugovor sa strancem poslodavac ne može zaključiti prije nego što je strancu odobren privremeni boravak. Poslodavac je dužan Službi dostaviti primjerak zaključenog ugovora o radu ili drugog odgovarajućeg ugovora najkasnije u roku od tri dana od dana zaključenja ugovora.

Radna dozvola se gubi u slučaju otkaza boravka ili raskida ugovora sa poslodavcem. Posljedica rada bez radne dozvole je otkaz boravka uz koji je moguće izreći i zabranu ulaska u BiH u trajanju od jedne do pet godina.

Šta ako kao strani državljanin ostanem bez posla u BiH?

Strani državljani se ne mogu prijaviti na redovnu evidenciju Službe za zapošljavanje, ali Služba ima posebnu evidenciju za strance. Strani državljani tek kada postanu državljani BiH, kada dobiju lična dokumenta mogu se prijaviti na redovnu evidenciju.

GLASANJE

/// 1.8. GLASANJE //////////////////////////////////////

Svaki državljanin Bosne i Hercegovine sa navršenih **osamnaest (18) godina života** ima pravo da glasa i da bude izabran.

Da bi ostvario svoje biračko pravo, državljanin mora biti registriran kao birač. Ista osoba može biti registrirana u Centralnom biračkom spisku **samo za jednu općinu**. Svaka osoba lično se prijavljuje za registraciju. Niko ne može podnijeti prijavu za registraciju u ime druge osobe.

Svi državljani Bosne i Hercegovine, koji imaju biračko pravo, imaju pravo da se registriraju i da glasaju **lično u općini u kojoj imaju prebivalište**.

Državljanin Bosne i Hercegovine, koji privremeno živi u inozemstvu i ima biračko pravo, ima pravo registrirati se i **glasati lično ili poštom** za općinu u kojoj je imao prebivalište prije odlaska u inozemstvo, ako u toj općini ima prijavljeno prebivalište i u trenutku podnošenja zahtjeva za registraciju.

Dokaz o prebivalištu dostavlja podnosilac zahtjeva. Ako dokaz o prebivalištu nije priložen uz zahtjev, taj zahtjev se odbija.

Državljanin Bosne i Hercegovine, koji posjeduje **dvojno državljanstvo** u skladu sa članom I 7d Ustava Bosne i Hercegovine, ima pravo registrirati se i glasati, samo ako je Bosna i Hercegovina država njegovog prebivališta.

Državljanin Bosne i Hercegovine koji se registrirao za glasanje za **Distrikt Brčko** ima pravo glasati:

- za članove Predsjedništva Bosne i Hercegovine i Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine odgovarajućim glasačkim listićem u entitetu čiji je taj birač državljanin;
- na izborima za entitet čiji je taj birač državljanin;
- na izborima za Skupštinu Distrikta ili bilo koju drugu izbornu funkciju u Distriktu

///// Glasanje izvan BiH //////////////////////////////////////

Za glasanje izvan BiH može da se prijavi izbjegla osoba iz BiH i osoba koja **privremeno** živi u inostranstvu, a ispunjava sljedeće uslove:

- da je državljanin Bosne i Hercegovine,
- da je navršila 18 godina, odnosno da će do dana održavanja izbora navršiti 18 godina i
- da ima prijavljeno prebivalište u Bosni i Hercegovini u skladu sa zakonom.

Dokumenti koje treba da dostavi osoba koja se prvi put prijavljuje za glasanje izvan BiH:

Osoba koja privremeno boravi izvan BiH

- popunjen i svojeručno potpisan obrazac prijave PRP-1 i
- fotokopija jednog važećeg dokumenta u svrhu dokazivanja identiteta (lična karta BiH ili vozačka dozvola BiH ili pasoš BiH).

Izbjegla osoba

- popunjen i svojeručno potpisan obrazac prijave PRP-1,

- dokument u svrhu dokazivanja državljanstva BiH (uvjerenje o državljanstvu BiH, ne starije od 6 mjeseci ili fotokopija važećeg pasoša BiH),
- dokument u svrhu dokazivanja identiteta sa fotografijom (fotokopija jednog od važećih dokumenata: lična karta BiH ili vozačka dozvola BiH ili pasoš BiH ili fotokopija važeće lične isprave izdate od zemlje domaćina ili fotokopija izbjegličkog kartona izdatog od vlade zemlje domaćina ili druge međunarodne organizacije),
- dokaz o prebivalištu u BiH – fotokopija stare lične karte iz perioda popisa 1991. godine ili potvrda o prebivalištu u BiH iz perioda popisa 1991. godine ili iz perioda od popisa do sticanja statusa izbjegle osobe.

Ukoliko izbjegla osoba iz BiH ne dostavi dokaz o prebivalištu u BiH, Centralna izborna komisija BiH će provjerom utvrditi da li se nalazi na popisu stanovništva iz 1991. godine. Ukoliko se izbjegla osoba iz BiH bude nalazila na popisu stanovništva iz 1991. godine, bit će upisana u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine u skladu sa članom 20.8 Izbornog zakona BiH.

Prijava na izbore osobe izvan BiH koja je glasala na prethodnim izborima

Izbjeglika osoba ili osoba koja privremeno boravi izvan BiH

Centralna izborna komisija BiH dostavit će obrazac prijave PRP-2 na adresu koja je navedena prilikom posljednje prijave za glasanje izvan BiH.

Potrebno je popuniti obrazac prijave PRP-2, potpisati i dostaviti Centralnoj izornoj komisiji BiH, priloživši uz obrazac kopiju jednog važećeg identifikacionog dokumenta sa fotografijom:

- Lična karta ili
- Vozačka dozvola ili
- Pasoš.

Izbjeglika osoba iz BiH, umjesto prethodno navedenih dokumenata, kao dokaz identiteta može priložiti kopiju jednog od sljedećih dokumenata sa fotografijom:

- Pasoš,
- Vozačka dozvola,
- Važeća lična isprava izdata od strane zemlje domaćina, ili
- Izbjeglički karton izdat od vlade zemlje domaćina ili druge međunarodne organizacije.

Ukoliko obrazac PRP-2 ne bude dostavljen na naznačenu adresu, prijava se može izvršiti podnošenjem popunjenog obrasca PRP-1 uz prateću dokumentaciju.

Navedeni obrazac može se dobiti putem:

- Internet stranice Centralne izborne komisije BiH: www.izbori.ba,
- Internet stranice Ministarstva vanjskih poslova BiH www.mvp.gov.ba,
- Diplomatsko-konzularnih predstavništava Bosne i Hercegovine,
- Klubova i udruženja građana Bosne i Hercegovine u inostranstvu,
- Kancelarija vladinih i nevladinih organizacija koje se bave izbjeglicama i pitanjima migracije.

///// Način upisa osobe u Centralni izborni spisak //////////////////////////////////////

Ukoliko osoba nije upisana u Centralni birački spisak (nema IDDEEA ličnu kartu BiH), kako bi bila upisana u isti potrebno je da nadležnom organu podnese zahtjev za izdavanje lične karte, čime će biti automatski upisana u Centralni birački spisak na osnovu evidencije o prebivalištu i boravištu koju vodi nadležni organ.

Više informacija možete naći na internet stranici Centralne izborne komisije BiH:
www.izbori.ba

2

Kome se još obratiti za pomoć?

Pored svih ranije navedenih institucija koje pružaju određenu vrstu pomoći, postoje organizacije i uredi koji pružaju **informacije i usluge podrške bh. dijaspori** pri ostvarivanju njihovih prava u BiH.

Grupacija Naša Perspektiva: Grupacija djeluje od 2010. godine i ima za cilj da involvira dijasporu u razvoj BiH. U svom dosadašnjem radu, organizacija je izgradila blisku saradnju sa vodećim bh. organizacijama širom svijeta, te bh. institucijama na svim nivoima. Više informacija na: www.nasaperspektiva.ba

Globalna razvojna mreža bh. dijaspore: Mreža je centralna tačka koja ima za cilj da objedini bh. dijasporu širom svijeta. Dugoročni cilj je Mreže je doprinjeti izgradnji povjerenja između bh. dijaspore i BiH te omogućiti bh. dijaspori da postane generator ekonomskog rasta i razvoja u BiH. Više informacija na: www.diaspora.ba

Interaktivni portal za dijasporu iz Bosne i Hercegovine: Ovaj portal, koji je u vlasništvu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, ima za cilj da unapredi komunikaciju i razmjenu informacija između bh. dijaspore i BiH. Portal bh. dijaspori pored vijesti, dokumenata i informacija o projektima pruža i mogućnost kandidovanja ideja i projekata. Više informacija na: www.dijaspora.mhrr.gov.ba

Lokalne kancelarije/uredi za dijasporu: U BiH egzistiraju lokalne kancelarije za dijasporu koje pružaju informacije i usluge, vode evidenciju o njihovom broju, i organizuju kulturne, sportske i druge vidove saradnje sa ciljem da se uspostavi bolja saradnja i komunikacija sa dijasporom. Linkovi koji vode na web stranice ovih kancelarija su navedeni u adresaru ispod.

Ured za dijasporu Grad Bihać	bihac.org/bs/ured-za-dijasporu
Kancelarija za dijasporu Općina Bosanski Petrovac	www.bosanskipetrovac.gov.ba/index.php/dijaspora
Biznis Centar Kozarac	www.bck.ba
Kancelarija za dijasporu Opština Šamac	www.opstinasamac.org/index.php?option=com_breezingforms&view=form&Itemid=215&lang=latinica
Kancelarija za dijasporu Opština Teslić	www.opstinaateslic.com/kancelarija-za-dijasporu/
Kancelarija za dijasporu Općina Velika Kladuša	www.velikakladusa.gov.ba/dijaspora/
Kancelarija za dijasporu Općina Žepče	www.zepackadijaspora.com
Kancelarija za dijasporu Općina Živinice	www.opcinazivinice.ba/dijaspora
Biznis centar bh.dijaspora	www.dbc.ba , www.diasporainvest.ba

3

Internet stranice institucija i organizacija u BiH

Institucije Federacije BiH

Agencija za državnu službu BiH	www.ads.gov.ba
BH Pošta	www.posta.ba
BH Telecom	www.bhtelecom.ba
Biznis centar bh. dijaspore	www.dbc.ba , www.diasporainvest.ba
Elektroprivreda BiH	www.elektroprivreda.ba
Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove	www.fgu.com.ba
HT Eronet	www.hteronet.ba
Institucije za pružanje pravne pomoći	www.pravnik.ba/institucije-za-pruzanje-pravne-pomoci-u-fbih
MUP FBiH	www.fmup.gov.ba
Ombudsmen za ljudska prava	www.ombudsmen.gov.ba
Parlament Federacije BiH	www.parlamentfbih.gov.ba
Porezna uprava FBiH	www.pufbih.ba
Vlada Federacije Bosne i Hercegovine	www.fbihvlada.gov.ba

Institucije Republike Srpske

Agencija za državnu upravu Republike Srpske	www.adu.vladars.net
Agencija sa informaciono društvo	www.aidrs.org
Biznis centar bh. dijaspore	www.dbc.ba , www.diasporainvest.ba
Elektronska zemljišna knjiga Republike Srpske	www.ezkr.net
Elektroprivreda RS	www.ers.ba
Institucije za pružanje pravne pomoći	www.pravnik.ba/institucije-za-pruzanje-pravne-pomoci-u-rs
Mtel	www.mtel.ba
MUP RS	www.mup.vladars.net
Narodna skupština Republike Srpske	www.narodnaskupstinars.net
Ombudsmen za ljudska prava	www.ombudsmen.gov.ba
Poreska uprava RS	www.poreskaupravar.org

Portal javne uprave	www.esrpska.com
Pošte Srpske	www.postesrpske.com
Predsjednik Republike Srpske	www.predsjednikrs.net
Republička uprava za geodetske i imovinsko – prave poslove	www.rgurs.org
Republički zavod za statistiku	www.rzs.rs.ba
Službeni glasnik Republike Srpske	www.slglasnik.org
Ustavni sud	www.ustavisud.org
Vlada Republike Srpske	www.vladars.net

Institucije Brčko distrikta BiH

Biznis centar bh. dijaspore	www.dbc.ba , www.diasporainvest.ba
Direkcija za finansije Brčko distrikta BiH	www.bdcentral.net/index.php/hr/direkcija-za-finansije
Institucije za pružanje pravne pomoći	www.pravnik.ba/institucije-za-pruzanje-pravne-pomoci-u-bd/
JP Komunalno Brčko	www.komunalno.ba
Kancelarija Brčko distrikta BiH u Vijeću ministara BiH	www.bdcentral.net/index.php/hr/kontakt-kancelarije-u-vijecu-ministara
Kancelarija za reviziju finansijskog poslovanja institucija Brčko distrikta BiH	www.revizori-bdbih.ba
Ombudsmen za ljudska prava	www.ombudsmen.gov.ba/
Policija Brčko distrikta BiH	www.policijabdbih.gov.ba
Poreska uprava	www.bdcentral.net/index.php/hr/poreska-uprava
Pravosuđe Brčko distrikta BiH	
Apelacioni sud	www.asbd.ba
Osnovni sud	www.osbd.ba
Pravosudna komisija	www.pkbd.ba
Tužilaštvo Brčko distrikta BiH	www.jtbd.ba
Kancelarija za pravnu pomoć Brčko distrikta BiH	www.kppbd.ba
Skupština Brčko distrikta BiH	www.skupstina.bd.ba
Trezor	www.bdcentral.net/index.php/hr/trezor
Vlada Brčko distrikta	www.bdcentral.net

4

Važniji telefonski brojevi u BiH

POLICIJA	122
VATROGASCI	123
HITNA POMOĆ	124
POMOĆ NA CESTI	1282/1285/1288
SOS TELEFON	1209
Poziv u hitnim slučajevima	112
Tačno vrijeme	125
Obavještenja o brojevima pretplatnika	1182/1185/1186/1188
Prijava međumjesnih razgovora u poluautomatskom saobraćaju	1200
Prijava međunarodnih razgovora	1201
Vojna policija	1206
Vojna medicinska hitna pomoć	1207
Prijava smetnji	1272
Poziv u određeno vrijeme	1401/1400
Test telefonskog aparata	1405
EMS brza pošta	1417
Predaja telegrama telefonom	1202
Međunarodni Aerodrom Sarajevo	033/289-100
Međunarodni Aerodrom Banja Luka	051/535-210
Međunarodna zračna luka - aerodrom Mostar	036/352-770
Međunarodni Aerodrom Tuzla	035/302-400

BILJEŠKE

Vodič je kreiran u okviru projekta "Jačanje uloge bh. dijaspora u kreiranju politika u Bosni i Hercegovini" kojeg finansira Ambasada Kraljevine Nizozemske u Bosni i Hercegovini kroz MATRA program, a implementira Udruženje Naša perspektiva, koje se od 2010. godine bavi involviranjem bh. dijaspora u razvoj Bosne i Hercegovine (BiH).